УДК 658:339
DOI: 10.31891/2307-5740-2018-264-6(1)-230-232

ПРИТИС В. І.,
ГАВЛОВСЬКА Н. І.,
РУДНІЧЕНКО Є. М.
Хмельницький національний університет

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН

У статті розглянуто та проаналізовано теоретичні розробки вітчизняних та іноземних вчених у сфері економічної безпеки різних рівнів. Обґрунтовано необхідність трансформації систем управління вітчизняними підприємствами в умовах глобального впливу факторів різної природи походження. Визначено основні завдання формування інституціонального середовища функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання на засадах безпекоорієнтованого управління. Представлено основні нормативні документи, що регламентують питання економічної безпеки та загального стратегічного розвитку у межах країни. Визначено та згруповано основних суб'єктів формування інституціонального середовища в Україні. Запропоновано елементи безпосередньої реалізації безпекоорієнтованого управління з урахуванням особливостей формування інституціонального середовища функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання.

Ключові слова: економічна безпека, глобалізація, управління, підприємства, інституціональне середовище.

PRITYS V.,
HAVLOVSKA N.,
RUDNICHENKO Ye.
Khmelnytskyi National University

INSTITUTIONAL ENVIRONMENT OF FORMATION OF THE SYSTEM OF SECURITY-ORIENTED MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION CHANGES

The authors of the article have examined and analyzed the theoretical working-outs of domestic and foreign scientists in the field of economic security of different levels. The necessity of transformation of control systems of domestic enterprises in the conditions of global influence of factors of different nature of origin has been substantiated. The main tasks of forming of the institutional environment of the functioning of domestic business entities on the basis of a safe-oriented management have been determined by the scientists. The main normative documents regulating the issues of economic security and general strategic development within the country have been presented. The main subjects of the formation of the institutional environment in Ukraine have been identified and grouped. The scientists proposed the elements of direct implementation of security-oriented management taking into account the peculiarities of the formation of the institutional environment of the functioning of domestic business entities (the study of the peculiarities of institutional transformations with the strategic priorities of the state's development in the conditions of external aggression; the development of methodological foundations of the use of a security-oriented approach in strategic management of economic entities; substantiation and developing of directions for improvement of regulatory policy and procedural aspects at the regional level in the interaction of business entities with supervisory authorities; the formation of scientific and methodological approaches to information and analytical support for interaction of economic entities with institutional agents; the formation of a program of information and analytical support for the functioning of the mechanisms of the system of economic security of the management subjects; the formation of a adapting model of the system of economic security of economic entities to transformations in fiscal sphere; development of scientific and methodological approaches to minimization of risks in the process of operating activities of business entities).

Key words: economic security, globalization, management, enterprises, institutional environment.

Постановка проблеми. Однією з важливих складових національної безпеки України є економічна безпека, яка безпосередньо впливає на стабільність соціально-політичного життя та добробут населення. В умовах зовнішньої агресії та жорсткої конкурентної боротьби на світових ринках посилюється негативний вплив глобалізаційних викликів на конкретних суб'єктів господарювання. Це потребує трансформації систем управління підприємствами та обумовлює актуальність впровадження безпекоорієнтованого управління на вітчизняних підприємствах та у перспективі забезпечить формування стратегічних напрямів та інструментальних засад економічної безпеки промислових підприємств. Трансформації соціально-економічних процесів у межах держави також впливають на формування нормативного поля їх функціонування та формують особливості загального інституціонального середовища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання економічної безпеки і глобалізації тривалий час досліджуються у працях таких науковців: Бек У., Хелд Д., Гольдблатт Д., Стігліц Дж. Економічна безпека макро- і мікрорівня висвітлюється у працях Васильціва Т., Власюка О., Горбуліна В., Козаченко Г. та інших. Визнаючи наукову цінність та практичну вагомість наукових праць названих дослідників, слід відзначити, що певне коло питань методологічного характеру залишається недостатньо дослідженим, що і зумовило вибір напрямку дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження інституціонального середовища формування безпекоорієнтованого підходу до управління підприємствами в умовах глобалізаційних змін.

Основні результати дослідження. В економічно розвинених країнах світу накопичений досвід за різними напрямами науки і практики у вирішенні проблем функціонування підприємств та успішності економічних перетворень. За останні 5 років іноземними вченими, такими як Р.М. Гаска, А. Варела-Вака [1], Л.Б. Круз, Д.М. Бое, М.Х. Огасавара [2], здійснена розробка спеціальних технологічних систем управління економічною безпекою підприємства для забезпечення оптимального контролю безпеки бізнес-операцій, сформована стратегія підприємств на основі корпоративної соціальної відповідальності, створені окремі механізми підвищення ефективності діяльності підприємств. Джеймс МакГан [3] здійснив кількісне та якісне дослідження мозкових центрів SIA, розглянувши глобальні та регіональні тенденції своїх досліджень. Представив дослідження еволюції безпеки, як це розуміють дослідники, та сформував оцінку майбутнього досліджень з питань безпеки та міжнародних відносин з можливістю повернення до традиційної орієнтації на безпеку. Обґрунтування дискусій та проблем в сучасних дослідженнях іноземних науковців в галузі безпеки представлені у [4, 5].

Проблемам економічної безпеки суб’єктів господарювання та зовнішньоекономічній діяльності присвячені праці вітчизняних вчених [6] (автором сформовані концептуальні засади економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності, однак не враховані сучасні трансформаційні процеси інституціонального середовища в умовах зовнішньої агресії та трансформації фіскальної сфери зокрема) та інших авторів [7–9].

В умовах глобалізаційних змін особливої актуальності набуває розвиток інституціонального середовища функціонування вітчизняних суб’єктів господарювання на засадах безпекоорієнтованого управління, що передбачає вирішення наступних завдань: врахування впливу зовнішньої агресії; налагодження взаємодії суб’єктів господарювання з державними інститутами; формування адаптаційних моделей та механізмів; удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення взаємодії суб’єктів господарювання з фіскальними органами; реалізація концепції енергетичного менеджменту суб’єктами господарювання. Це забезпечить формування стратегічних напрямів та інструментальних засад економічної безпеки суб’єктів господарювання в системі національної безпеки України.

Відповідно до реалій сьогодення, вітчизняне інституціональне середовище у сфері економічної безпеки формується на основі відповідних норм і положень ЗУ «Про національну безпеку України», реалізації цілей сталого розвитку згідно з Національною доповіддю «Цілі сталого розвитку: Україна» та положеннями «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації». Таке середовище здійснює свій вплив на процеси забезпечення економічної безпеки суб’єктів господарювання в системі національної безпеки України.

Формування інституціонального середовища в Україні здійснюється такими суб’єктами:

– державою в особі її органів в межах їх компетенції;

– недержавними органами управління економікою (товарними, фондовими, валютними біржами, торговельними палатами, асоціаціями, спілками та іншими організаціями координаційного типу), що діють на підставі їх статутних документів;

– безпосередньо суб'єктами господарювання на підставі відповідних координаційних угод, що укладаються між ними.

З урахуванням особливостей формування інституціонального середовища функціонування вітчизняних суб’єктів господарювання, безпосередня реалізація безпекоорієнтованого управління повинна передбачати наступні елементи:

- дослідження особливостей інституціональних трансформацій з урахуванням стратегічних пріоритетів розвитку держави в умовах зовнішньої агресії;
- розроблення методологічних основ використання безпекоорієнтованого підходу в стратегічному управлінні суб’єктами господарювання;
- обґрунтування та розроблення напрямів удосконалення регуляторної політики та процедурних аспектів на регіональному рівні при взаємодії суб’єктів господарювання з контролюючими органами;
- формування науково-методичних підходів до інформаційно-аналітичного забезпечення взаємодії суб’єктів господарювання з інституціональними агентами;
- формування програми інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування механізмів системи економічної безпеки суб’єктів господарювання;
- формування моделі адаптації системи економічної безпеки суб’єктів господарювання до трансформацій у фіскальній сфері
- розроблення науково-методичних підходів до мінімізації ризиків у процесі здійснення операційної діяльності суб’єктів господарювання.

Висновки. Безпекоорієнтоване управління є перспективним напрямом досліджень не лише на мікрорівні, а й на рівні економічної безпеки держави. Концепти такого управління передбачають всебічний розгляд досліджуваної проблематики у різних сферах економіки та соціально-економічних відносин. Глобалізація впливає на вище зазначені процеси за рахунок формування нових загроз та необхідності реалізації належних реакцій з метою мінімізації їх негативних наслідків. Відповідно, наведені елементи

становлення безпекоорієнтованого управління потребують більш ґрунтовних досліджень і є перспективними з позиції розвитку безпекології.

Література

1. Varela-Vaca, A. J., Gasca, R. M. (2014). Formalization of Security Patterns as a Means to Infer Security Controls in Business Processes. Logic Journal of the IGPL, Volume 23, Issue 1, pp. 57–72.

2. Cruz, L. B., Boehe, D. M., Ogasavara, M. H. (2015). CSR-based Differentiation Strategy of Export Firms From Developing Countries An Exploratory Study of the Strategy Tripod Business Society, Issue 54, pp. 723–762.

3. McGann, James G. (2018). Global Trends and Transitions in Security Expertise: From Nuclear Deterrence to Climate Change and Back Again. Global Institutions, Abingdon: Routledge, 196 p.

4. Cramer, Jane K. (2018). National Security Panics. University of Oregon, USA, 256 p.

5. Williams, Paul D. (2018). Security Studies. George Washington University, USA and Matt McDonald, The University of Queensland, Australia, 608 p.

6. Гавловська Н.І. Економічна безпека зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств: оцінювання, моделювання, механізм забезпечення : [монографія] / Н.І. Гавловська. – Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2016. – 480 с.

7. Горовий Д.А. Управління економічною безпекою автотранспортних підприємств в глобальному середовищі : [монографія] / Д.А. Горовий, А.В. Нікітіна. – Харків : Вид-во ХНАУ, 2015. – 280 с.

8. Копитко М.І. Економічна безпека підприємств з виробництва транспортних засобів : [монографія] / М.І. Копитко. – Львів : Ліга-Прес, 2015. – 556 с.

9. Шульженко Л.Є. Економічна безпека стратегічного альянсу: системний підхід : [монографія] / Л.Є. Шульженко. – Луганськ : «Промдрук», 2014. – 318 с.

References

1. Varela-Vaca, A. J., Gasca, R. M. (2014). Formalization of Security Patterns as a Means to Infer Security Controls in Business Processes. Logic Journal of the IGPL, Volume 23, Issue 1, pp. 57–72.

2. Cruz, L. B., Boehe, D. M., Ogasavara, M. H. (2015). CSR-based Differentiation Strategy of Export Firms From Developing Countries An Exploratory Study of the Strategy Tripod Business Society, Issue 54, pp. 723–762.

3. McGann, James G. (2018). Global Trends and Transitions in Security Expertise: From Nuclear Deterrence to Climate Change and Back Again. Global Institutions, Abingdon: Routledge, 196 p.

4. Cramer, Jane K. (2018). National Security Panics. University of Oregon, USA, 256 p.

5. Williams, Paul D. (2018). Security Studies. George Washington University, USA and Matt McDonald, The University of Queensland, Australia, 608 p.

6. Havlovska N.I. Ekonomichna bezpeka zovnishnoekonomichnoi diialnosti promyslovykh pidpryiemstv: otsiniuvannia, modeliuvannia, mekhanizm zabezpechennia : [monohrafiia] / N.I. Havlovska. – Khmelnytskyi : FOP Melnyk A. A., 2016. – 480 s.

7. Horovyi D.A. Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu avtotransportnykh pidpryiemstv v hlobalnomu seredovyshchi : [monohrafiia] / D.A. Horovyi, A.V. Nikitina. – Kharkiv : Vyd-vo KhNAU, 2015. – 280 s.

8. Kopytko M.I. Ekonomichna bezpeka pidpryiemstv z vyrobnytstva transportnykh zasobiv : [monohrafiia] / M.I. Kopytko. – Lviv : Liha-Pres, 2015. – 556 s.

9. Shulzhenko L.Ie. Ekonomichna bezpeka stratehichnoho aliansu: systemnyi pidkhid : [monohrafiia] / L.Ie. Shulzhenko. – Luhansk : «Promdruk», 2014. – 318 s.

Рецензія/Peer review: 01.11.2018 р. Надрукована/Printed: 06.12.2018
Рецензент: д. е. н., проф. Гончар О. І.